

несприйняття якої розцінюється бунтом проти моральних принципів в цілому. А відтак, навіть найкраща моральна ідея є не живою творчою силою, а лише абстрактним постулатом, що пропонує насилля над життям, несприйняття інших форм мислення, відсутність здатності до самоаналізу і сумніву. Практика втілення ідей добра, справедливості, рівності призводила до виправданості насильства та тоталітарних режимів.

А відтак, моралізаторські гуманістичні ідеї у світі культури в міру своєї абстрагованості трансформуються у свою протилежність, адже в реаліях буття мораліст керується егоцентричними настановами “закону Я”, маскуючи його в оболонку служіння вищим моральним ідеалам. Логіка егоцентризму орієнтована на підвищену претензійність самоствердження й задля спасительної для всього людства покладеної на нього місії проявляється у байдужості до вибору засобів, у ролі яких може виступити людина, релігія, мистецтво. Моралізаторство призводить до духовної сліпоті, позаяк складність життя не вкладається в загальнопрописні настанови тотального нормотворення.

Література

1. Гуссерль Е. Криза європейського людства і філософія. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями : хрестоматія / [упоряд.: В. В. Лях, В. С. Пазенок]. – К., 1996. – С. 62–94.
2. Соина О. С. Моралізаторство как этическая проблема : автореф. дис. ... д-ра филос. Наук. Рос. АН Ин-т философии. М., 1996. 32 с.
3. Тыменецкая А. Т. Моральный смысл и человеческая личность в контексте общественной жизни : положение человека в единстве всего живого. Феноменология в современном мире. Рига, 1991. С. 13–64.

УДК 159.9

Католик Г., д. психол. н., доц.; Калька Н., ст. викладач; Петрів В., студ.
Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна

ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФЕНОМЕН НІГІЛІЗМУ: ЧАС І ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ (ВІЙНА, ПАНДЕМІЯ, СУСПІЛЬНИЙ КОЛАПС)

**Katolyk G., Dr., Assoc. Prof.; N.Kalka, Senior Lecturer; Petriv V., Student
PHILOSOPHICAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE PHENOMENON
OF NIGILISM: TIME AND RE-COMPREHENSION (WAR, PANDEMIC, SOCIAL
COLLAPSE)**

Феномен нігілізму відображається в людській історії від самої античності, і до епохи постмодернізму. Соціальні процеси, війни, революції, що призводять до зміни створеної в соціумі ієрархії соціальних установок, світогляду, моралі, цінностей, а відтак і понять, що за ними слідує, а саме: нігілізм, скептицизм, особистісні та соціальні деструкції і т.д. Сьогодні нігілізм з області філософської проблеми переходить в практичну область і стає предметом дослідження багатьох наук. Він є складним та багатограним феноменом, який займає важливу роль в соціальному і культурному житті. Основними видами нігілізму є правовий, моральний, екзистенційний, релігійний, естетичний тощо.

Термін нігілізм (з лат. nihil – ніщо) розглядається як світоглядна позиція, для якої характерно усвідомлене ставлення під сумнів суспільний порядок, мораль та релігію, заперечення того що будь-яке знання може бути об'єктивним чи істинним. Виникає неминуче, коли абсолютні цінності підміняються відносними, коли в якості ідеалів пропагуються суб'єктивні людські бажання, коли буття особистості позбавляється внутрішнього сенсу.

Концепцію нігілізму в своїх працях відображали та намагались обґрунтувати науковці різних часів та філософсько-психологічних шкіл, до прикладу: Е. Кант, Е. Гегель, М. Хайдегер, О. Леонтьєв, В. Франкл та інші [1,2,3,4].

Великий вклад у розвиток змісту самого поняття та концепції нігілізму зробив Ф. Ніцше, що розглядав його як природний та закономірний процес внаслідок розвитку суспільства, розумів його як заперечення наявного способу життя, цінностей та світогляду. На його думку, епоха нігілізму повинна завершитися формуванням нових цінностей і найвищою цінністю має стати людина. Вся історія постає як певний перехідний період, після закінчення якого з людини повинна вийти більш ніж людина, так звана «Над-людина». Згідно з Ф. Ніцше, має настати поворотний пункт всіх часів, коли з'явиться можливість досягнення найвищої мети людського буття. Вищі цінності остаточно втратили своє значення і мають потребу в переоцінці і для реалізації цього процесу необхідний нігілізм [2].

В. Франкл в контексті логотерапії розглядав нігілізм у двох напрямках:

а) індивідуальний фактор, що виникає внаслідок певних подій у житті людини чи особистої втрати сенсу життя ;

б) соціально зумовлений – соціум негативно впливає на особистість, та спрямовує її до деструктивних форм поведінки. Якщо людина не може реалізувати свої цінності чи не має сенсу, який зробив би її щасливою, вона вдається в обхід через, наприклад, хімічні препарати. Такий поширений у молодого покоління масовий невротичний синдром, що виявляється у трьох напрямках - депресія, нігілізм, наркоманія – обумовлені тим, що в логотерапії називається «екзистенційним вакуумом» – почуттям порожнечі і безглуздості життя. Як наслідок, цей вакуум призводить до екзистенційного нігілізму, коли існування людини немає сенсу або мети [4].

Ж. Бодрійяр бачив сучасний нігілізм як нігілізм транспарентності, і в певній мірі він більш радикальний і рішучий, ніж його попередні історичні форми, адже ця прозорість, це перебування в підвішеному стані призводить до таких крайніх форм виявлення як суїцид та тероризм. Усе було б не так погано, якщо б не існувало поняття радикалізму, що призводить до того, що нігілізм в деяких випадках стає асоціальним і антисоціальним явищем, коли він переходить межу, та стає формою екстремізму і тероризму. Автор також характеризує меланхолію як невід'ємну складову зникнення сенсу, що стала частиною нашого життя, та присутня у кожній людині. Як і В. Франкл, він розглядає нігілізм в поєднанні із втратою сенсу життя [1].

У зрізі філософського постмодернізму нігілізм відображає кризовий стан культурних цінностей, моральний релятивізм, насилля, відчуження, абсурд. Тому дослідження нігілізму є важливим для вирішення проблем дегуманізації, саморуйнування, байдужості та втрати сенсу життя.

Отже, в умовах сучасного кризового суспільства, що характеризується загостренням соціально-економічних, професійних та моральних суперечностей, тривалим військовим конфліктом, а відтак наростанням психологічної напруги, підвищенням рівня стресу, постійної невизначеності в різних сферах суспільного життя, особливо, під час карантину та поширення COVID-19, виникає питання адаптації до нових умов життя в умовах пандемії, а відтак і зміни поглядів на життя, переосмислення життєвої позиції. Сучасна «мода» на нігілізм як явище, яке супроводжує описані суспільні аспекти, підлягає значній увазі та розуміння, в першу чергу, практичних психологів та психотерапевтів. Особливо тепер, коли звичайний спосіб життя змінено і соціум шукає шляхи для реалізації, як конструктивні, так і деструктивні інноваційні форми освіти фахівців набувають нового забарвлення та змістів.

Література

1. Бодрийяр Жан Симулякры и симуляция. Москва 2014. 240с.
2. Ницше Ф. Н70 Воля к власти. Опыт переоценки всех ценностей. М.: Культурная Революция, 2005. 880 с.
3. А. Маслоу По направлению к психологии бытия изд: Эксмо-Пресс Санкт-Петербург 2002. 331с.
4. Виктор Франкл Воля к смыслу / Москва, Прогресс,- 1990 г. 267с.
5. Katolyk H., Okhrimenko O., Wojko-Buzyl Y., Kisil Z., N. Miloradova. Main Component of Communicative Activities of Future Legists with Sense of Loneliness. *Applied Linguistics research. Jornal.* 2021, 5 (4) p.91-103.

УДК: 616.895.4:616.891.6-057.36-085.851

Кожина Г., д.мед.н., проф.; Зеленська К., к.мед.н.

Харківський національний медичний університет, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОГРАМИ КОРЕКЦІЇ ТА ПРЕВЕНЦІЇ СТРЕС-АСОЦІЙОВАНИХ РОЗЛАДІВ У ВЕТЕРАНІВ

Kozhyna H., Dr., Prof.; Zelenska K., Ph.D.

EFFECTIVENESS OF THE PROGRAM FOR CORRECTION AND PREVENTION OF STRESS-RELATED DISORDERS IN VETERANS

Соціальні та психологічні наслідки кризових травмуючих подій тісно пов'язані з проблемами у сфері ментального здоров'я, що обумовлює необхідність створення сучасних програм профілактики розвитку постстресових розладів та реабілітації осіб, які постраждали внаслідок бойових дій [1,2].

Мета дослідження: розробка персоніфікованої програми корекції та профілактики стрес-асоційованих розладів у ветеранів ООС.

Матеріали та методи: для вирішення поставленої мети нами проведено комплексне обстеження 89 військовослужбовців ЗСУ, які брали безпосередню участь у бойових діях в зоні ООС.

Як показали результати дослідження основними чинниками ризику розвитку стрес-асоційованих розладів у обстежених були: тривала участь в боях (32,5% чоловіків та 41,1% жінок), необхідність бачити та торкатися тіла загиблих (41,2% та 62,3%), загроза загибелі від вогню снайперів (41,2% та 44,1%), загибель друзів на власних очах (56,8% та 62,5%), несприятливі соціально-економічні обставини (33,6% та 35,1%).

Нами розроблена комплексна система превенції стресасоційованих розладів учасників бойових дій, яка складається із чотирьох послідовних етапів

I – психофізіологічна підготовка до участі у бойових діях: адаптація до зміни життєвого стереотипу; підвищення адаптаційних можливостей; зниження рівня тривожності; підвищення стресостійкості;

II – психологічний супровід під час бойових дій: рання діагностика стрес-асоційованих розладів, оцінка особистісних особливостей військових і прогнозування їхніх поведінкових реакцій;

III – психологічна підготовка до виходу з зони бойових дій, повернення до мирного життя: зниження рівня емоційної напруженості, вироблення і корекція планів на майбутнє, прогнозування їх адаптаційних реакцій при зміні життєвого стереотипу, формування позитивної установки на майбутнє;